

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

Népszabadság. Egyh. beszéd elő- és utóimádsággal. Irta és az 1848. évi mart. 15. ötvenedik évfordulati napján a sárospataki templomban elmondta Novák Lajos theol. tanár és főisk. lelkész. — Ézsaiás 62, 10—12. alapján tárgyalja a szabadságot, melynek utját a kiváltságosak, mint próféták készítik meg, s melyet az Ur annak a népnek nyújt, mely arra méltó és érdemes. Annnyira kijutott az embereknek mostanában az ünneplésből, annyit és oly sokfélét kell ünnepelniök, hogy már kezdenek beléfaradni. A sok ünneplés bizonyos hágyadtságot idéz elé a magasztos érzésében. És mégis, hogy ha egy beszéd eltalálja az igazi hangot, hatását ily körülmények közt sem tévesztheti el. Hiszszük, hogy e beszéd sem tévesztette el. Az emelkedett hangulat, az igaz érzés és a helyes felfogás a szabadságról, meg kellett hogy ragadja a szívet és le kellett hogy kösse a figyelmet. A kiadvány a szerző sajátja.

Apáczai Cseri János mint paedagogus. Nevelés-történeti tanulmány, írta Stropm László, a pozsonyi ág. hitv. ev. theologiai akadémián a bölcsészet és neveléstudomány nyilv. rendes tanára. Külön lenyomat az „Athenaeum“ 1897/8-i évfolyamából. Ára 3 korona. Budapest, Hornyánszky Viktor könyvnyomdája, 1898. Nemes buzgósággal, szorgalmas utánjárással és helyesen ítéelő érzéssel írott tanulmány az uttörő munkásról, kit oly sokan más és más oldalról egyoldaluan ítétek meg. Szerző felfogása szerint „a kik Apáczai munkás-ságát csupán egyik másik, neki épen nem a legfőbb munkamezőn vizsgálva, felette, mint „eklektikus“, „compiler“ fölött egyszerűen pálcát törnek, ép oly igazságtalanok, mint a milyen tulzók viszont azok, a kik őt egy bizonyos elméleti tudományszakban rendkívüli, sőt csodás jelenségként ünneplik“. Apáczai „életezélja volt nemzetében a tudományoknak az iskolaiügy újjászervezése által édes otthont teremteni s azoknak anyanyelvű fejlesztése által nemzetét művelté nagygyvá, hatalmassá tenni.“ — A mű hű képét adja az Apáczai korabeli nevelési állapotoknak hazánkban, sőt szerzőt elismerés illeti azért is, hogy ezt mindig összekapcsolja a külföldi viszonyokkal, melyek ezeket létrehozták s ez által művét általánosabb érdekűvé tette. Nyelvezete és világos irálya is minden művelt olvasó számára élvezetessé teszi a művet, míg szakembereknek igen fontos munka marad Apáczai tanulmányozásánál. (G.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Főt. Ferencz József püspök ur jun. 4-én meglátogatta a torozkói ekkleziát Mózes András, pénzügyi jegyző kíséretében. A püspököt utjában mindenütt nagy ünnepélyességgel és lelkesedéssel fogadták. A torlai állomásnál az aranyoskői esperes és papság üdvözölte. Torozkón József Miklós lelkész tolmácsolta hívei szeretetét. A püspök a regényes fekvésű régi bányavárosban három napot töltött. A főt. püspök ur onnan egyenesen a budapesti hívek látogatására utazott. Julius elején pedig az abrudbányai unitariusok ünnepélyére megy, hogy hirdesse a békét, a keresztény szeretetet és türelmet.

A Magyar Prot. Irod. Társaság ez évi gyűlését máj. 31-én és jun. 1-én tartotta meg Kolozsvárt. A fővároson kívül először olyan

helyen, a hol unitáriusok is vannak. Az unitáriusokat tudvalevőleg a többség a megalakuláskor kizárta a társaság kebeléből. És így a gyűlést reformatusok és lutheranusok tartották. Nem panaszkép mondjuk ezeket. Csak azért említjük, hogy a liberalis ref. és lutheranus testvéreknek óhaját, hogy a társaság gyűlésein részt vegyünk, az adott körülmények közt lehetetlen teljesítenünk. Rokonszenvüket nagyrabecsültük akkor is, mikor az unitáriusoknak a társaságba bevétele mellett szót emeltek és nagyrabecsüljük most is az őszinte rokonszenvet, mikor óhajukat fejezik ki a részvétel iránt, de annak az előzmények után nem tehetünk eleget. Az kétségtelen, hogy, a hazai protestantizmusnak egyik legszebb ünnepe lett volna a kolozsvári gyűlés, ha azon mind a három prot. felekezet részt veszen és napjainkban talán nem is éppen jelentőség nélküli és e hazarész történelmi multjának nem ellentmondó. De ez nem rajtunk mult. A gyűlésre különben, a mint a lapok értesítettek, a két egyházból csaknem minden kerületből jelentek meg képviselők, ha nem is nagy számmal. Hegedüs Sándor elnök hatásos megnyitó beszédet mondott. Szász Domokos püspök üdvözölte a tagokat. Szóts Farkas titkár a társulat működéséről terjesztett elé jelentést. Gr. Kuun Géza mély tudományossággal olvasott fel a vallásról, Stromp László pozsonyi tanár tanulmányt Apáczai Cseri Jánosról. A gyűlést megelőzőleg Kenessey Béla prédikált. A társulat elhatározta, hogy a „Prot. Szemle“ és más rendes kiadványai mellett egy „Bibliai Lexikon“-t ad ki. Szász Domokos püspök 1000 frtot ajánlott fel tud. theol. munkák kiadására. S Hegedüs Sándor a Lexikon költségeihez való hozzájárulását jelentette be. A társulatot az 1900-ik évre a pozsonyiak hívták meg vendégül.

Kozma Eerencz, Kolozsmegye kir. tanfelügyelőjét a közoktatásügyi minister a VIII. fizetési osztály 1 fokozatába léptette elő. A kiváló tanférfiu ezt megérdemelte.

Californiai levél. Rev. Dénes Péterfi, Kolozsvár, Hungary. Egysült-Államok, California, Alameda, 1898. mart. 3. Az alamedai gyülekezetéről, mely ezelőtt néhány évvel alakult, örömmel tudathatom, hogy ma már mintegy ötven családot számlál hívei közé. — Savage New-Yorkban nagy szolgálatot tesz ügyünknek. Robert Collyerrel együtt munkál. Az amerikai unitárius papság legkiválóbb tagjait tiszteljük bennük. A „Unity-Church“ Bostonban még nem tudta Savage helyét betölteni. Bajosan is talál ily ékesszóló papot. — Theodore C. Williams Európából visszatérte után Californiában Oaklandban vállalt lelkészséget. Ezelőtt hat hónappal foglalta el állását s a gyülekezet reméli, hogy megtarthatja őt . . .
Tisztelője: *John F. Buttrick.*

California, Alameda, 1898. máj. 6. Érdekelni fogja, hogy a mi lelkészünk Dodson ur Európába utazott azzal a szándékkal, hogy ott hat hónapot töltsön, hogy tanulmányozza a különböző országokat, azoknak népeit, szokásait. Lehet, hogy ellátogat az önök hazájába is. Jeles és tanult ifju ember, kire méltán büszke az alamedai gyülekezet. Távol-

léte alatt többnyire tanárok fognak helyette prédikálni. Az első vasárnap Dr. David Starr Jordan, a stanfordi egyetem igazgatója foglalta el a szószéket, a másik vasárnapon pedig Dr. Joseph Leconte, californiai egyetemi tanár prédikált. Következőleg Griggs tanár a stanfordi, Ross és mások a californiai egyetemtől s azután a san-franciscoi egyik unitárius gyülekezetnek lelkésze és más lelkészek fogják az istentiszteletet végezni. Mi csak örvendhetünk, hogy ily embereket nyertünk meg prédikálásra. Az unitárius egyház az egyedüli egyház nálunk, mely egyetemi tanárokat is felenged a szószékre, mert a tudományt a vallás szövetségésének tartja. Az unitárius egyházban egészben több tanultság, értelmiség is van, mint bármely más egyházban Amerikában . . .

Tisztelője: *John F. Buttrick.*

A hunyadmegyei unitáriusok jun. 12-én Déván új gondnokot választottak, Kénosi Sándor József megrongált egészsége, hosszas betegsége miatt. Az ő érdemeit, példás hitbuzgalmát jegyzőkönyvileg örökítették meg egyhangu elismeréssel. Azután megválasztották főgondnoknak: Kénosi Sándor Lajost, gondnoknak: Weress Józsefet, pénztárnoknak: Kibédi Lajost, kebli tanácsosoknak a régiiek: Koncz Imre és Szentiványi Gábor mellett Egyed Mózes, Koncz Gyula, Jakab István és Tóth György egyháztagokat. Ugyanez alkalommal a hívek istentiszteletben és az urvacora kiosztásában részesültek. A gyűlés egyebek közt meghatározta azt is, hogy a szegénysorsu hitrokonoknak segínyt nyujtanak arra, hogy gyermekeiket konfirmatoria küldhessék kolozsvári templomunkba.

Tudorrá avatás. Közelebbről két ifju barátunk avattatott az orvosi tudományokból doctorrá. Molnár Sándor, Molnár Sándor jogügyész fia, a budapesti egyetemen, Gotthárd Sándor, Gotthárd Sándor szováthi birtokos, köri gondnok fia a kolozsvári egyetemen. Ifju barátaink szép készültséggel lépnek pályájukra, melyen a tudással valódi emberszeretetet kell egyesíteni, s a melyen nekik szerencsét kívánunk.

A londoni bibliaterjesztő-társaság a minap közgyűlést tartott Harrowby gróf elnöklete alatt. Az évi jelentés szerint a múlt évben a társaság 6000 belföldi és 1860 külföldi telepén összesen négy és félmillió bibliát adtak el, vagyis 600,000 példánnyal többet, mint az előző évben. A társaság 1804-ben alakult és azóta 340 nyelven 150 millió példányt adtak el. Még Indiában is, a hol pedig most pestis és éhség meg háboru dühöngött, fél millió biblia kelt el a lefolyt évben. Chinában 200,000 bibliával többet adtak el, mint 1896-ban.

Spurgeon temploma, a „Tabernacle“ ápr. 19-én leégett. 1861-ben építették azt a színházszerű nagy épületet, melyben a híres baptista szónok prédikált, s melybe mintegy 6000 ember fért be. Spurgeon sokan hallgatták saját hívein kívül is. George Eliot a regényíró és a nem rég elhalt Gladstone, a nagy államférfi is gyakran volt látható a Tabernacleben. A leégett templom helyén kétségtelenül új épületet

emelnek, de az már többé nem a Tabernacle lesz, hol Spurpeon prédikált.

A középiskolai tanterv revisioja. Folyóiratunk közölte volt annak idején, hogy közoktatásügyünk lelkes és munkás vezetője felhívást intézett az országos közoktatási tanácshoz, hogy ez a középiskolák tantervét a túlterhelés, a nemzeti tárgyak kellő érvényesítése és a görög pótló tárgyak szempontjából vegye revisio alá s munkálatai eredményét terjessze elébe. A közoktatási tanács állandó bizottsága a tanterv régi keretei között egy munkálatot dolgozott ki, kiterjeszkedve az egységes jogositású középiskola fontos kérdésére is. A közoktatási tanács plenuma május 25. 26. és 27. napjain ült össze, hogy az állandó bizottság munkálata alapján a közoktatási minster elnöklete alatt előkészítse a középiskolák tantervének revisioját. Az ülést a minster egy nagyszabású beszéddel nyitotta meg, melyben előadta a régi tanterv hiányait s megjelölte azt az irányt, melyben a revisionalis munkának az egészséges fejlődés útján haladnia kell. E beszédjével a minster a magyar közvélemény figyelmét megint, habár kis időre, a közoktatás általános, nagy, nemzeti fontosságára terelte. A vita a magyar tanügy vezetőihez méltó magas színvonalon folyt. Nincs terünk, csak röviden is, ismertetni a régi és revidált tantervek közt levő különbségeket, valamint a vita folyamán felmerült kiválóbb irányokat. A minster úgy is fenntartotta magának a jogot, hogy a tanács munkálatától függetlenül döntessen e rendkívül fontos kérdésben, Akkor majd visszatérünk a revisio kérdéséhez s jelezni fogjuk a haladást, melyet a tanügy e munkálattal eléfélt tett. (G. K.)

Hibaigazítás. A mult füzet 107. lapján a 22. sorban „másfelől örülnünk kell azon“ után kimaradt: „hogy számunkra ennyi tér is jutott, melyet stb.

Gyászhir. *Báró Kemény Ödönmé,* szül. K. Nagy Gizella, máj. 18-án élete 60-ik, boldog házassága 37-ik évében, hosszas szenvedés után elhunyt Kolozsvárt. A vallásában buzgó és általánosan tisztelt főúri nő halála széles körben keltett fájó részvétet.

ARANYKÖNYV.

Az »Ezredéves Emlékalap«-ra tett kegyes adományok.

(Tizenkettődik közlemény.)

196. Ürmösi Kálmán szt.-gericzei lelkész gyűjtő ivén a szt.-gericzei egyh. község 10 ft. Ürmösi Kálmán 1 ft. Májai Gábor énekvezér, áll. tanító 50 kr. Simó József, Harasztkerékről, egyh. tan 1 ft. Ákosfalvi l. egyh. község 5 ft. Incze Lajos, Ákosfalváról egyh.